

Nr.745/C/2014

15 .07.2014

De acord,
PROCUROR GENERAL
TIBERIU MIHAIL NIȚU

Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană.

Punerea în mișcare a acțiunii penale. Aspecte controversate

- notă de studiu -

La adoptarea *Codului de procedură penală* în forma inițială (anterioară modificării prin *Legea de punere în aplicare*) legiuitorul a avut intenția de a reglementa urmărirea penală ca desfășurându-se în doua faze: faza de investigare a faptei – cuprinsă între momentul începerii urmăririi penale și cel al punerii în mișcare a acțiunii penale - și cea de investigare a persoanei – de la punerea în mișcare a acțiunii penale și până la sesizarea instanței ori adoptarea unei soluții de netrimitere în judecată de către procuror. Intenția rezultă explicit, atât din expunerea de motive a Codului de procedură penală cât și din tezele prealabile ale proiectului acestui act normativ (pct. II/3 din HG nr. 829/2007).

Prin *Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală*, între începerea urmăririi penale și punerea în mișcare a acțiunii penale a fost însă introdus un nou moment procesual semnificativ pentru delimitarea celor două

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

etape ale urmăririi penale: dispoziția procurorului ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de o persoană (art. 305 alin. (3) C.p.p.).

Astfel modificat, *Codul de procedură penală* a intrat în vigoare și a fost aplicat, în practica judiciară punându-se problema dacă punerea în mișcare a acțiunii penale se poate dispune și fără ca în prealabil să fie dispusă efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană, ori dacă cele două dispoziții ar putea să fie concomitente.

În opinia noastră, o astfel de interpretare a dispozițiilor *Codului de procedură penală* este criticabilă pentru considerentele pe care le vom arăta în continuare.

Un prim argument este legat de nivelul de probațiune diferit necesar pentru a se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană și respectiv pentru a se pune în mișcare acțiunea penală.

Astfel, potrivit art. 305 alin. (3) C.p.p, când din datele și probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de acesta, care dobândește calitatea de suspect. Potrivit art. 77 C.p.p., suspectul este persoana cu privire la care, din datele și probele existente în cauză, rezultă bănuiala rezonabilă că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală.

Din analiza textelor de lege sus-menționate rezultă că, în concepția legiuitorului, la acest moment procesual, suspiciunea unui observator obiectiv în sensul că persoana în cauză a comis o infracțiune ("bănuiala rezonabilă" la care se referă art. 77 C.p.p, respectiv "indiciile rezonabile", în exprimarea, mai puțin fericită, a art. 305 alin. (3) C.p.p.) trebuie să fie determinată de datele și probele existente. Altfel spus, este admisibil, în această etapă incipientă a investigării persoanei, ca în analiza sa magistratul să aibă în

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

vedere nu doar probele obținute în condițiile art. 97 și urm. C.p.p., ci și ”datele”¹, deci acele fapte sau împrejurări care nu au rezultat din administrarea mijloacelor de probă în procesul penal, ci din alte demersuri ale organelor judiciare (rezultatul detecției comportamentului simulat, un raport de expertiză întocmit în altă cauză etc.). O astfel de concepție este conformă standardelor rezultate din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, potrivit cărora faptele care dau naștere suspiciunilor în această fază nu trebuie să aibă aceeași forță probantă ca cele necesare pentru a justifica punerea sub acuzare².

Sublinierea este semnificativă, având în vedere că, potrivit art. 309 alin. (1) C.p.p., acțiunea penală se pune în mișcare de procuror, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, când acesta constată că existe probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute de la art. 16 alin. (1). În același sens sunt și dispozițiile art. 7 alin. (1) C.p.p..

Se pot lesne observa două diferențe esențiale raportat la momentul în care se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană: în primul rând, analiza magistratului trebuie să aibă în vedere doar probele administrate în cauză; acestea, singure, fără a se recurge la datele obținute în alt mod, trebuie să fundamenteze concluzia că o persoană a comis o infracțiune; este, deci, necesar, în al doilea rând, ca din analiza probelor să decurgă, să apară ca o consecință logică, convingerea privind comiterea faptei de către persoana cercetată (desigur, în limitele respectării prezumției de nevinovăție), iar nu doar o suspiciune în acest sens.

1. Prin ”date” se înțeleg, în limbajul comun, faptele, elementele care constituie punctul de plecare în cercetarea unei probleme, în luarea unei hotărâri (Academia Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan – Dicționar explicativ al limbii române, Ed. Univers enciclopedic Gold, 2009).

2. CEDO – cauza Patriciu c. României, par. 62-71.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Este deci vorba despre o dublă creștere a standardului, atât în ceea ce privește probațiunea (sunt admise doar probe, nu și alte date), cât și referitor la gradul de certitudine al concluziei privind comiterea faptei de către o persoană, care nu se mai poate limita la o simplă suspiciune.

Din cele de mai sus rezultă că atunci când, din datele și probele administrate în cauză, se conturează suspiciunea în sensul că autorul faptei pentru care s-a început urmărirea penală este o anumită persoană, procurorul dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de aceasta. Din formularea art. 305 alin. (3) C.p.p ("*dispune*", iar nu "*poate dispune*") rezultă că este vorba despre o obligație, iar nu despre o facultate a magistratului, care ar putea, eventual, amâna acest moment până la realizarea probațiunii necesare pentru punerea în mișcare a acțiunii penale și ar dispune direct această măsură.

În plus, a proceda astfel, deci a dispune direct punerea în mișcare a acțiunii penale, ori a dispune, concomitent, efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană și punerea în mișcare a acțiunii penale, ar echivala cu o încălcare a dreptului la apărare al presupusului autor.

Susținerea are în vedere faptul că, între momentul începerii urmăririi penale cu privire la faptă și cel la care se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană, presupusul autor al faptei, chiar dacă a fost indicat în plângere sau denunț, nu are calitatea de suspect, deci nu se bucură de drepturile acestuia. În această fază, organele judiciare procedează la administrarea de probe în mod necontradictoriu și de cele mai multe ori fără știrea părților raportului de drept penal și mai ales a subiectului activ al acestuia.

Or, în condițiile în care faza de urmărire penală își pierde, sub imperiul noilor coduri, în bună măsură, caracterul necontradictoriu (partea vătămată și suspectul au dreptul de a formula cereri, a ridica excepții și de a pune

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

concluzii³), avocatul suspectului poate consulta dosarul cauzei și asista la efectuarea unor acte de urmărire penală⁴, probele administrate în cursul urmăririi penale și necontestate nu se readministrează în cursul cercetării judecătorești⁵, este de dorit ca această primă etapă a urmăririi penale să fie cât mai scurtă. Ea trebuie să se limiteze, în opinia noastră, strict la administrarea probelor și obținerea datelor necesare pentru a se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană, altfel spus la formularea învinuirii, nefiind conformă cu principiile caracterului echitabil al procesului penal și garantării dreptului la apărare și cu atât mai puțin în spiritul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului administrarea tuturor probelor necesare pentru inculpare anterior audierii persoanei vizate de cercetări.

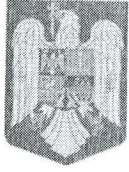
Ca urmare, este necesar ca procurorul să dispună efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană atunci când există date și probe din care să rezulte suspiciunea rezonabilă în sensul că aceasta a comis fapta pentru care se efectuează urmărirea penală, ulterior acestui moment administrarea probelor urmând a se face cu respectarea drepturilor suspectului, care va putea formula cereri, inclusiv sub aspect probator și al cărui apărător va putea asista la efectuarea unor acte de urmărire penală, în condițiile legii.

Rezultă, din cele de mai sus, că a proceda direct la punerea în mișcare a acțiunii penale ar însemna ca presupusul făptuitor să fie lipsit de posibilitatea de a cunoaște, în calitate de suspect, fapta pentru care este cercetat și de a-și formula apărările în legătură cu aceasta.

3. art. 81 și art. 78 rap. la art. 83 C.p.p.

4. art. 92 și art. 94 C.p.p.

5. art. 374 alin. 7 C.p.p.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În încercarea de a combate acest argument s-a susținut că persoana nu este în nici un fel prejudiciată dacă ia cunoștință de învinuirea ce i se aduce și își formulează apărările direct în calitate de inculpat, câtă vreme punerea în mișcare a acțiunii penale se face, în mod obligatoriu, anterior trimiterii în judecată, iar drepturile procesuale ale suspectului și inculpatului sunt similare.

Un astfel de raționament omite însă consecințele juridice pe care punerea în mișcare a acțiunii penale le poate avea, inclusiv în alte planuri decât cel al procesului penal în cadrul căruia a fost dispusă.

Astfel, în procesul penal în care punerea în mișcare a acțiunii penale a fost dispusă, dacă există suspiciunea rezonabilă că, ulterior acestui moment, inculpatul a săvârșit cu intenție o nouă infracțiune, ori pregătește săvârșirea unei noi infracțiuni, se poate dispune arestarea preventivă, potrivit art. 223 alin. (1) lit. d) C.p.p..

Pe de altă parte, dacă pe durata măsurii controlului judiciar, a controlului judiciar pe cauțiune sau a arestului la domiciliu există suspiciunea rezonabilă că inculpatul a comis cu intenție o nouă infracțiune, pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva sa, măsura poate să fie înlocuită cu una mai gravă⁶.

Mai mult decât atât, pentru anumite categorii de persoane punerea în mișcare a acțiunii penale produce consecințe negative în plan profesional. Sunt în această situație, de exemplu, lucrătorii de poliție⁷, funcționarii cu statut special din cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor⁸, pentru

6. art. 215 alin. (7), art. 217 alin. (9), art. 221 alin. (11) C.p.p.

7. art. 65 alin. (2) din Legea nr. 360/2002

8. art. 58 alin. (1) din Legea nr. 293/2004

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

care punerea în mișcare a acțiunii penale atrage punerea la dispoziție, funcționarii publici⁹, care pot fi mutați temporar dacă se apreciază că pot influența cercetarea, și membrii Corpului diplomatic și consular al României¹⁰, în cazul cărora se suspendă raporturile de muncă.

Or, este inechitabil ca o persoană să sufere astfel de consecințe ca urmare a punerii în mișcare a acțiunii penale, fără a se putea apăra față de învinuirile ce i se aduc anterior acestui moment.

Pentru toate aceste motive, în opinia noastră, punerea în mișcare a acțiunii penale nu se poate dispune fără ca în prealabil să fie dispusă efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană; mai mult decât atât, cele două dispoziții nu pot să fie concomitente.

Consilier al procurorului general

Alexandra Mihaela Șinc

9. art. 85 alin. (5) din Legea nr. 188/1999

10. art. 60 din Legea nr. 269/2003